

KASPAR

*“NIET DE WERKELIJKHEID TOT TAAL LATEN WORDEN,
MAAR DE TAAL TOT WERKELIJKHEID”*

PETER HANDKE

VERTALING: KAREL MULLER
BEWERKING: HARRIE HAGEMAN

COPRODUCTIE: HET ZUIDELIJKE TONEEL, EINDHOVEN
THEATER PLAZA FUTURA, EINDHOVEN
ACADEMIE VOOR DRAMA, EINDHOVEN
STICHTING WERELD PREMIERES AMSTERDAM

REGIE
EN VORMGEVING: HARRIE HAGEMAN

SPEL : MINOU BOSUA
FIEKE BROEKHUIZEN
ANEMOON LANGENHOFF
AMAN-KIT MEIJE
ANNEMIEK NIENHUIS
PAULA UDONDEK
LEA WALIG

PREMIERE: 11/9/92 THEATER PLAZA FUTURA EINDHOVEN

ROLVERDELING:

1. : ANNEMIEK NIENHUIS
2. : LEA WALIG
3. : MINOU BOSUA
4. : PAULA UDONDEK
5. : FIEKE BROEKHUIZEN
6. : ANEMOON LANGENHOFF
7. : AMAN-KIT MEIJER

1.

Ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is.

2.

Ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is.

3.

Ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is.

4.

Je hebt al een zin waarmee je de aandacht kunt vestigen. Je kunt de aandacht in het donker op je vestigen, zodat men niet denkt dat je een dier bent. Je hebt een zin, waarmee je *jezelf* alles kunt zeggen, wat je een *ander niet* kunt zeggen. Je kunt jezelf vertellen, hoe het met je gesteld is. Je hebt een zin, waarmee je dezelfde zin al kunt tegenspreken.

5.

De zin is voor jou nuttiger dan een woord. Een zin kun je ten einde spreken. Met een zin kun je het je gezellig maken. Je kunt met de zin bezig zijn en ondertussen al enige stappen verder zijn gekomen. Met de zin kun je pauzes maken. Het ene woord tegen het andere uitspelen. Het ene woord met het andere vergelijken kun je met de zin. Alleen met de zin. Niet met een woord kun je het woord vragen.

6.

Je kunt je met de zin dom houden. Je met de zin tegen andere zinnen handhaven. Alles een naam geven wat je in de weg staat, en het uit de weg ruimen. Je alle voorwerpen vertrouwd maken. Met de zin alle voorwerpen tot een zin maken. Je

4.

Ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is.

kunt alle voorwerpen tot jouw zin maken. Met deze zin horen alle voorwerpen bij jou. Met deze zin zijn alle voorwerpen van jou.

5.

Ik wou graag net zo worden als een ander geweest is.

7. + 1. KOOR

Om weerstand te bieden. Een zin om af te leiden. Je hebt een zin, waarmee je jezelf een verhaal kunt vertellen. Je hebt een zin, waar je aan kunt knabbelen als je honger hebt. Een zin, waarmee je je gek kunt houden: waarmee je gek kunt worden. Een zin om gek van te zijn: om gek van te blijven. Je hebt een zin, waarmee je op jezelf opmerkzaam kunt worden: waarmee je je van jezelf kunt afleiden. Een zin om te gaan wandelen. Om te beloven. Om te haperen. Om passen te tellen.

6.

Ik zou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is

2. + 3. KOOR

Je hebt een zin die je van voren naar achteren en van achteren naar voren kunt zeggen. Je hebt een zin om te bevestigen en te ontkennen. Je hebt een zin om tégen te spreken. Je hebt een zin, waarmee je je moe en wakker kunt maken. Je hebt een zin, waarmee je je kunt blinddoeken. Je hebt een zin,

waarmee je elke wanorde in orde kunt brengen: waarmee je elke wanorde in vergelijking met een andere wanorde een betrekkelijke *orde* kunt noemen: waarmee je elke wanorde tot orde kunt verklaren: jezelf in orde kunt brengen: elke wanorde kunt wegpraten. Je hebt een zin, waaraan je een voorbeeld kunt nemen. Je hebt een zin, die je tussen jou en al het andere kunt plaatsen. Je bent de gelukkige bezitter van een zin, die je elke onmogelijke orde mogelijk, en elke mogelijke en werkelijke wanorde onmogelijk zou maken: die je elke wanorde zal afleren.

7.

Ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is.

1.

Je kunt je niets meer voorstellen zonder die zin. Zonder die zin kun je geen enkele voorwerp zien. Je kunt zonder die zin geen voet meer voor de andere zetten. Je kunt je mét die zin iets herinneren, omdat je bij de laatste stap die zin gezegd hebt, en je kunt je je laatste stap herinneren, omdat je die zin gezegd hebt.

3.

Ik wou graag net zo worden als.

5.

Je kunt jezelf horen. Je wordt opmerkzaam. Je wordt met die zin op jezelf opmerkzaam. Je wordt opmerkzaam op *jezelf*. Je stoot op iets, waardoor de zin onderbroken wordt. Waardoor je opmerkzaam kunt worden, dat je op iets gestoten bent. Je wordt opmerkzaam: je kunt opmerkzaam worden: je bent opmerkzaam.

3. + 4. + 6. KOOR

Je leert met die zin te haperen en je leert met die zin, dát je hapert, en je leert met die zin te horen en je leert met die zin, dát je hoort, en je leert met die zin de tijd in te delen in de tijd vóór en na het uitspreken van de zin en je leert met die zin, dát je de tijd indeelt, evenals je met die zin leert, dat je ergens was, toen je de laatste keer die zin hebt gezegd, evenals je met dien zin leert, dat je nu ergens anders bent, en met die zin leert te spreken en met die zin leert, dát je spreekt; en je leert met die zin, dat je een zin zegt, en je leert met die zin een andere zin te zeggen, evenals je leert dat er andere zinnen bestaan, evenals je andere zinnen leert, en leert te leren; en je leert met die zin, dat er een orde bestaat, en je leert met die zin orde te leren.

5.

Ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is.

1.

Ik wou graag.

Ik wou graag worden als vroeger.

Ik wou net zo een als vroeger.

Een ander.

Net zo een ander.

Een.

2.

Nog kun je je achter die zin verschuilen: verstoppen: hem betwisten. De zin kan nog van alles betekenen.

7. + 2.

7. Die zin doet je pijn geen woord. 2. Doet je pijn. 7. Elk woord doet je. 2. Pijn, maar je weet niet, dat wat je pijn doet een zin is de. 7. Zin doet je pijn, omdat je niet weet, dat het een zin is. 2. Het spreken doet je pijn, maar het spreken doet je geen. 7. Pijn niets doet je pijn, omdat je nog niet weet wat. 2. Pijn doen is alles doet je pijn, maar niets. 7. Doet je werkelijk pijn de zin doet. 2. Je doet nog geen pijn, omdat je nog niet weet, dat het een zin. 7. Is hoewel je niet weet dat het een zin is, doet hij je pijn omdat je niet weet, dat het een zin is, die je pijn. 2. Doet:

3. + 4.

3. Je vangt, 4. aan met, 3. Jezelf je, 4. bent een, 3. zin je, 4. zou van, 3. jou ontelbare, 4. zinnen kunnen, 3. vormen je, 4. zit daar, 3. maar je, 4. weet niet, 3. dat je daar zit. 4. Je zit niet, 3. daar omdat je, 4. niet weet dat, 3. je daar zit, 4. kan van jou, 3. geen zin vormen, 4. je zit je, 3. jas zit dicht.

6.
Ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is.

3.
Geweest ik.
Een ander is worden.
Een ander net zo een.
Als ik worden.
Is ik is.
Zo een geweest.
Is een.
Ik zo een.
Wou graag een ander.
Ik wou graag een ander.
Als net zo een ander.
Vroeger een ander.
Een ander geweest.
Als vroeger.
Ik wou graag net zo een als.

1. + 5. + 7.

1. De riem, 5. aan je, 7. broek zit, 1. te los, 5. je hebt geen veter je, 7. hebt geen, 1. riem je jas is open, 5. je bent er helemaal niet, 7. je bent een los, 1. gegane ve, 5. ter. 7. Je kunt je tegen geen enkele zin verweren:

2.

Je veter doet je pijn. Hij doet je geen pijn, omdat hij een veter is maar omdat het woord je daarvoor ontbreekt, en het verschil tussen de vaste en de losse veter doet je pijn, omdat je niet weet, wat het verschil tussen een vast en een losse veter is. Je jas doet je pijn, en je haren doen je pijn. Jij, hoewel je je geen pijn doet, doet je pijn. Jij doet je pijn, omdat je niet weet wat jij is. De tafel doet je pijn, en het gordijn doet je pijn. De woorden die je hoort en de woorden die je zegt, doen je pijn. Niets doet je pijn, omdat je niet weet, wat pijn doen is, en alles doet je pijn, omdat je van niets weet wat het betekent. Omdat je van niets de naam weet, doet alles je pijn, ook al weer je niet, dat het je pijn doet, omdat je niet weet, wat het woord pijn doen betekent:

4.

Ik wou graag net zo een ander worden als vroeger een ander zo een geweest is.

4.

Een.

Is.

Zo een.

Geweest.

Wou graag.

Ander.

7.

Een ander zo een ik als vroeger wou graag geweest is.

7.

Gewouwen!

Zeen!

Andreger!

Zoikt!

Issen!

Worgen!

Estou!

5.

Je hoort zinnen: iets dergelijks als jouw zin: iets vergelijkbaars. Je vergelijkt. Je kunt jouw zin tegen andere zinnen uitspelen en al iets doen: je aan de losse veter wennen. Je went al aan andere zinnen, zodat je niet meer zonder ze kunt. Je kunt jouw zin alleen al niet meer voorstellen: hij is al niet meer jouw zin: je zoekt al andere zinnen. Iets is onmogelijk geworden: iets anders is mogelijk geworden:

6.

Waar zit je? Je zit stil. Wat spreek je? Je spreekt langzaam. Wat adem je? Je ademt gelijkmatig. Waar spreek je? Je spreekt snel. Wat adem je? Je ademt in en uit. Wanneer zit je? Je zit stiller. Waar adem je? Je ademt sneller. Wanneer spreek je? Je spreekt harder. Wat zit je? Je ademt. Wat adem je? Je spreekt. Wat spreek je? Je zit. Waar zit je? Je spreekt in en uit:

2.

Ostou noug alsden welis seen.

Ostou noug alsden welis seen.

Ostou noug alsden welis seen.

Ostou noug alsden welis seen.

Ostou noug alsden welis seen.

Ostou noug alsden welis seen.

Ostou noug alsden welis seen.

3.

Ordenen. Zetten. Leggen. Zitten.

Zetten. Ordenen. Leggen. Zitten.

Leggen. Zetten. Ordenen. Zitten.

Zitten. Leggen. Zetten. Ordenen.

Ordenen. Zetten. Leggen. Zitten.

Zetten. Ordenen. Zitten. Liggen.

Zitten. Liggen. Ordenen. Staan.

4.

Staan. Zitten. Liggen. Ordenen.

7.

Liggen. Staan. Zitten. Geordend

zijn:

1.

Luisteren?

Blijven?

Openen?

Luisteren!

Blijven!!

Openen!!!

6.

De tafel staat. De tafel is omgevallen? De stoel is omgevallen! De stoel staat! De stoel is omgevallen en staat? De stoel is omgevallen, maar de tafel staat. De tafel staat of is omgevallen! Noch is de stoel omgevallen noch staat de tafel noch staat de stoel noch is de tafel omgevallen?! Je zit op een omgevallen stoel:

6. + 5.

6. De tafel is een doorn in je oog. Maar de stoel 5. is een doorn in je oog, omdat hij geen tafel is.

6.

Maar de bezem is een doorn in je oog, omdat de stoel geen tafel is. Maar je veter is een doorn in je oog, omdat de bezem geen stoel is. Maar de bezem is geen doorn in je oog, omdat hij een tafel is. Maar de stoel is geen doorn in je oog, omdat hij zowel de tafel als ook de veter is. Maar de veter is geen doorn in je oog, omdat hij zowel geen stoel als ook geen tafel als ook geen bezem is. Maar de tafel is een doorn in je oog, omdat hij een tafel is. Maar tafel, stoel, bezem en veter zijn een doorn in je oog, omdat ze tafel, stoel, bezem en veter genoemd worden. Ze zijn een doorn in je oog, omdat jij *niet* weet hoe ze genoemd worden.

1. + 2. + 3. + 4. + 6. + 7.

6. Omdat.

1. Vaak.

3. Me.

4. Nooit.

7. Tenminste.

2. Binnen.

7. Kom.

3. Mij.

6. Niets.

7. Ofschoon.

4. Hoe.

1.

Omdat mij tenminste hier al.

1. + 2. + 3. + 4. + 7.

3. In de handen.

2. Wijder en zijd.

4. Of daar.

1. Er uit gevallen.

7. Ogen geslagen.

4. Niemand is.

2. Gaat weer naar huis.

4. Het tol.

7. Geitenogen.

3. Regenton.

1. Wat donker.

3. Doodverklaard.

1.

Als ik me tenminste hier al

verklappen.

5.

Want een kast, waarop je zit, is een stoel, *niet*? Of een stoel, waarop je zit, is een kast, als hij op de plaats van de kast staat, *niet*? Of een stoel, waarop je zit, is een kast, zodra je hem met een sleutel kunt openen en er kleren in kunt hangen, ook al staat hij op de plaats van de tafel en kun je er de vloer mee aanvegen; *niet*?

6. + 5.

6. Een tafel is een woord, dat je voor de kast kunt gebruiken, en je hebt een echte kast en een mogelijke tafel op de plaats van de tafel, en? En een stoel is een woord, dat je voor de bezem gebruikt, zodat je een echte bezem en een mogelijke stoel op de plaats van de stoel hebt, en? En een bezem is een woord, dat je voor je veter kunt gebruiken, en je hebt een echte veter en een onmogelijke bezem op de plaats van de veter, en? En een veter is een woord, dat je voor de tafel gebruikt, 5. zodat je ineens noch een tafel noch een veter op de plaats van de tafel hebt, en?

2.

Als ik me tenminste hier al verklappen.

3. + 1.

3. Paling. Rennen

1. Gebakken. Van achteren.

3. Rechts. Later. Paard.

1. Nooit bekend. Schreeut.

3. Vlugger. Etter. Slaat.

1. Kermt. De knie.

3. Terug. Kruipt.

1. Hut. Meteen.

3. Kaars. Rijp. Spannen.

1. Verwacht. Spartelt tegen.

3. Ratten. Alleen. Erger.

1. Ging. Levend. Verder.

3. Sprong. Ja. Moet.

HERHAAL DIT BLOK TOT EINDE:

“...des te meer doen de zinnen je plezier:”

4.

Binnengekomen ben stoel zonder flarden op veter, die intussen levenloos, gepraat om mijn voeten draaide, zonder bezem op de tafel, die op enige afstand omgegooid van de kast stond, nauwelijks twee reddende druppels aan het gordijn.

5.

De stoel doet je nog pijn, maar het woord stoel doet je al plezier. De tafel doet je nog pijn, maar het woord tafel doet je al plezier. De kast doet nog een beetje pijn, maar het woord kast doet je al veel plezier. Het woord veter doet al minder pijn, omdat het woord veter je steeds meer plezier doet. Hoe meer het woord bezem je plezier doet, des te minder doet de bezem je pijn. De woorden doen je geen pijn meer als het woord woorden je plezier doet. Hoe meer het woord zinnen je plezier doet, des te meer doen de zinnen je plezier:

Woorden en dingen. Stoel en veter. Woorden zonder dingen. Stoel zonder bezem. Dingen zonder woorden. Tafel zonder dingen. Kast zonder veter. Woorden zonder tafel. Geen woorden en geen dingen geen dingen en geen veter. Geen veter en geen woorden. Geen woorden en geen tafel. Tafel en

2.

Vroeger, toen ik nog weg was, heb ik nooit zo veel pijn in mijn hoofd gehad, en men heeft me niet zo gekweld als nu, sinds ik hier ben.

3. + 7.

3. Nadat ik, zoals ik nu pas zie, binnen gekomen was, heb ik, zoals ik nu pas zie, het kussen van de sofa getrokken, en toen de, 7. Zoals ik nu pas zie, kastdeur, die ik, zoals ik nu pas zie, met, zoals ik nu pas zie, mijn voet bewerkte, opengelaten, en toen de la uit de tafel, zoals ik nu pas zie, gerukt, en toen een, - zoals ik nu pas zie, andere - tafel omgegooid, en toen een schommelstoel, zoals ik nu pas zie, waarop ik op de enige stoel, die nog stond, toe (zoals ik nu pas zie) liep en ging zitten. Ik zag niets en ik hoorde niets, en ik voelde me prettig.

3. Nu ben ik gaan staan en heb meteen gemerkt, niet nu pas, dat mijn veter was losgegaan. Omdat ik nu spreken kan, kan ik mijn veter in orde brengen. *Sinds* ik spreken kan, kan ik me ordentelijk naar mijn veter buigen. *Sinds* ik spreken kan 7. kan ik alles in orde brengen.

woorden. Woorden en stoel zonder dingen. Stoel zonder veter zonder woorden en kast. Woorden en dingen. Dingen zonder woorden. Woorden zonder dingen. Geen woorden en geen dingen. Woorden en zinnen. Zinnen: zinnen: zinnen:

Sinds ik spreken kan, kan ik opstaan zoals het hoort; maar het vallen doet pas pijn, sinds ik spreken kan; maar het pijn doen bij het vallen is half zo erg, sinds ik weet, dat ik over het pijn doen spreken kan; maar het vallen is dubbel zo erg, sinds ik weet, dat men over mijn vallen spreken kan; maar het vallen doet helemaal geen pijn meer, sinds ik weet dat ik het pijn doen vergeten kan; maar het pijn doen houdt helemaal niet meer op, sinds ik weet, dat ik me voor dat vallen schamen kan.

4.

Dat goed onthouden en niet vergeten!

Dat goed onthouden en niet vergeten!

Dat goed onthouden en niet vergeten!

DSat goed onthouden en niet vergeten!

Dat goed onthouden en niet vergeten!

Dat goed onthouden en niet vergeten!

Dat goed onthouden en niet vergeten!

Dat goed onthouden en niet vergeten!

Dat goed onthouden en niet vergeten!

1.

Sinds je een normale zin kunt zeggen, begin je alles, wat je waarneemt, met deze normale zin te vergelijken, zodat de zin een voorbeeld wordt. Hoe eenvoudiger de zin is, waarmee je het kunt beschrijven, des te eenvoudiger is het voorwerp dat je waarneemt: dat voorwerp is een normaal voorwerp, waarbij men zich na een korte, eenvoudige zin geen vragen meer voordoet: een normaal voorwerp is een voorwerp, waarbij met een korte, eenvoudige zin alles is opgehelderd: voor een normaal voorwerp heb je slechts een zin met drie woorden nodig: een voorwerp is in orde, als je er niet eerst een verhaal over hoeft te vertellen. Voor een normaal voorwerp heb je niet eens een zin nodig: voor een normaal voorwerp is het woord voor dat voorwerp voldoende. Pas met

Dat goed onthouden en niet vergeten!

Dat goed onthouden en niet vergeten!

Dat goed onthouden en niet vergeten!

een abnormaal voorwerp beginnen de verhalen. Jijzelf bent in orde, als je over jezelf geen verhaal meer hoeft te vertellen: je bent in orde, als jouw verhaal zich van geen enkel ander verhaal meer onderscheidt: alz geen enkele zin over jou meer een tégenzin oproept. Je mag je achter geen enkele zin meer kunnen verstoppen. De zin over je veter en de zin over jezelf moeten tot op het woord op elkaar lijken: ze moeten op elkaar lijken tot op de letter.

7.

De tafel staat. Bij het woord tafel denk je al aan een tafel, die staat: en er is al geen zin meer nodig.

Het kleed ligt. Als het kleed ligt, is er iets niet in orde. Waarom ligt het kleed? Reeds vereist het kleed andere zinnen. Reeds heeft het kleed een verhaal: heeft het kleed geen franje, of heeft iemand het op de grond gegooid? Is de franje versleten? Is de franje er af getrokken? Is er ooit iemand met het kleed gewurgd?

Het gordijn hangt recht: bij het woord gordijn denk je al aan een gordijn dat recht hangt. Er is al geen zin meer nodig. Een rechtvallend gordijn is iets om naar te streven.

1.

Een zin, waarop nog een vraag moet volgen, is ongezellig: bij zo'n zin kun je je niet thuis voelen. Het komt er op aan, dat je zinnen vormt, waarbij je tenminste kunt voelen alsóf je thuis bent. Een zin, waarop nog een zin moet volgen, is onesthetisch en ongezellig. Je hebt huiselijke zinnen nodig: zinnen als meubilair: zinnen die je eigenlijk niet nodig hebt: zinnen, die luxe zijn. Alle voorwerpen, waarbij nog iets te vragen overblijft, zijn onbehoorlijk, onesthetisch en ongezellig. Elke tweede zin is onbehoorlijk, onesthetisch, ongezellig, storend, onverbiddelijk, onverantwoordelijk, onsmakelijk.

2.

Elk voorwerp moet een beeld van een voorwerp zijn: elke echte tafel is een beeld van een tafel. Elk huis moet een beeld van een huis zijn. Elke echte tafel is *fatsoenlijk*, esthetisch, gezellig, vredig, onopvallend, doelmatig, smaakvol. Elk huis dat ligt, instort, wankelt, stinkt, brandt, leegstaat, spuugt, is geen écht huis. Elke zin, die

niet stoort, niet dreigt, niet bedoelt, niet vraagt, niet wurgt, niets wil, niets beweert, is een beeld van een zin.

4. + 1. KOOR

Een tafel is een ware tafel, als het beeld van de tafel met de tafel overeenstemt: het is nog geen ware tafel, als weliswaar het beeld van de tafel alleen met de tafel overeenstemt, maar het beeld van tafel en stoel samen niet met tafel en stoel overeenkomt. De tafel is nog geen ware, eigenlijke, echte, juiste, rechte, fatsoenlijke, geschikte, mooie, nog mooiere, beeldschone tafel, als je zelf niet bij de tafel past. Als de tafel al een beeld van een tafel is, kun je hem niet veranderen: als je de tafel niet kunt veranderen, moet je jezelf veranderen: je moet een beeld van jézelf worden, zoals je de tafel tot een beeld van de tafel moet maken en elke denkbare zin tot een beeld van een denkbare zin.

3.

Vanaf de geboorte is allen een overvloed aan talenten gegeven.

7.

Iedereen is voor zijn vorderingen verantwoordelijk.

5.

Ik zét de stoel overeind en de stoel stáát.

7.

Ik zet de tweede stoel overeind: ik kan téllen. De eerste stoel heeft twee spijlen, de tweede stoel heeft drie spijlen: ik kan vergelijken.

4.

Elk voorwerp, dat schaadt, wordt onschadelijk gemaakt.

Iedereen stelt zich in dienst van de zaak. Iedereen zegt ja tegen zichzelf.

Werken ontwikkelt bij iedereen een plichtsbesef.

1.

Elke nieuwe orde veroorzaakt wanorde.

4.

Iedereen voelt zich verantwoordelijk voor het kleinste stofje op de grond.

Iedereen, die niets bezit, vervangt bezit door werk.

2.

Elk lijden is natuurlijk.

4.

Elk werkend mens moet zoveel rusttijd verschaft worden, als hij nodig heeft, om zich van de inspanningen bij het werk te herstellen.

Iedereen moet zijn eigen wereld opbouwen.

Reorganisatiedrift hoeft niet tot een revolutie te leiden.

Elke pas vergroot het gezichtsveld.

De tafel is een verzamelplaats.

2.
Alles, wat met spijlen is getralied, is een stoel.

3.
Alles wat breekt, is alléén een spijl van een stoel. Alles wat te verdoezeln is, is alléén een spijl van een stoel.

4.
Ik trek mijn broekspijpen op, anders wordt mijn broek vuil.

5.
Alles, wat snijdt, is alleen een tafelmes. Alles, wat met het gezicht naar boven ligt, is alleen een speelkaart.

6.
Alles, wat ik niet met mijn volle hand op kan rapen, is een lucifer.

1.
Ik kan een hand vrij houden. Alles wat zich vrij kan bewegen, is een hand.

4.
De kamer zegt alles over de bewoners.

5.
Het huis is de voorwaarde voor een geordend leven.

1.
Bloemen moeten zo zijn geschikt alsof ze uit een gemeenschappelijk middelpunt komen.

6.
Niet staan, als je kunt zitten.

2.
Bukken kost de meeste energie.

3.
Lasten zijn lichter, naarmate ze dichterbij het lichaam worden gedragen.

1.
In de bovenste vakken alleen dingen leggen, die niet vaak gebruikt worden.

4.
De weg afsnijden is energie besparen.

2.
Gewichten over beide armen verdelen.

5.
De tafel loopt niet weg.

6.
Je werk steeds als nieuw ervaren.

3.
Alleen wie gezond is, kan veel presteren.

7.
Wanorde wekt de verontwaardiging van alle fatsoenlijk denkende mensen.

7.
Alles wat een knal geeft, is
alleen een tafella;

6.
alles, wat brandt, is alleen een
gesprongen lip:

2.
alles, wat weerstand biedt, is
alleen een omgevallen bezem:

4.
alles, wat in de weg staat, is
alleen een dik pak sneeuw:

3.
alles, wat hobbelt, is alleen een
hobbelpaard:

2.
alles, wat heen en weer bengelt,
is alleen een boksbal:

7.
alles, wat zich niet bewegen kan,
is alleen een kastdeur.

2.
Het gunstig werktempo
vaststellen.

3.
Tot de fraaiste verschijnselen in
het leven hoort een gedekte
tafel.

5.
De meubilering moet jou
completeren.

7.
De tijd goed indelen.

5.
Niemand krijgt iets cadeau.

6.
De vingernagels zijn een
bijzondere graadmeter voor
orde en netheid.

7.
Met een vriendelijke glimlach
laten zien, dat je je werk graag
doet.

Wat altijd al zo geweest is, als je
het aantreft, kun je niet in één
keer veranderen.

6.
Iedereen moet alles kunnen.

4.
Iedereen moet in zijn werk
opgaan.

6.
Alles, wat je schijnbaar schaadt,
is alleen maar in je eigen belang.

4.
Je moet je verantwoordelijk
voelen voor het meubilair.

4.
 Alles wat niet sluit, is alleen een kastdeur. Alles wat me laat schrikken, is alleen een kastdeur, Alles, wat me in het gezicht slaat, is alleen een kastdeur. Alles, wat in mijn hand bijt, is alleen een kastdeur.

1.
 De vloer vegen in de plankrichting.

Bij het proosten moeten de glazen helder klinken.

Elke stap moet tot iets vanzelfsprekends worden.

Je moet zelfstandig kunnen handelen.

5.
 In een opgeruimde ruimte wordt ook de ziel opgeruimd.

3.
 Elk voorwerp dat je voor de tweede keer ziet, kun je reeds als j uw voorwerp beschouwen.

3.
 De betrekkelijkheid van de middelen is jouw principe.

1.
 Stromend water bederft niet.

7.
 Een kamer moet zijn als een prentenboek.

5.
 Een zittende leefwijze is ongezond.

6.
 Een kamer moet een tijdloos karakter hebben

1.
Je moet met je werk
vertrouwen tonen.

In deurhengersels zitten
geen
houwwormen.

3.
Je moet trots
op het bereikte kunnen zijn.

Je welstand
wordt door je prestaties
bepaald.

2.
De vloer is mede bepalend voor
de totaalindruk van een kamer.

5.
Het komt er op aan, *erbij* te
horen.

6.
Deuren sluiten af, maar brengen
ook verbindingen met de
buitenwereld tot stand.

2.
De voorwerpen moeten het
beeld van jou completeren.

5.
Elk werk is dat, wat je er van
maakt.

De orde moet geen ziellose orde
zijn.

2.
Wat je hebt, dat ben je.

2.

Het wonen in donkere kamers brengt alleen maar onnodige gedachten met zich mee.

7.

De ordening der dingen schiept alle voorwaarden voor het geluk.

6.

Wat in het donker een nachtmerrie is, is in het licht blije zekerheid.

3.

Elke ordening verliest eens haar verschrikking.

1.

Je bent nier voor je plezier op de wereld.

3. + 6. KOOR

alles, wat licht is, is vredig: alles, wat stil is, is vredig: alles, wat op zijn plaats staat, is vredig: alles wat vredig is, is vriendelijk: alles, wat vriendelijk is, is bewoonbaar: alles, wat bewoonbaar is, is gezellig: alles, wat gezellig is, is niet meer griezellig: alles, wat ik bij zijn naam kan

7. + 2. KOOR

Op de tafel geslagen. Tussen de stoelen gaan zitten. De mouwen opgerold. Op de grond gebleven. Achter de coulissen gekeken. In de handen gespuugd. Op de tafel geslagen. Op de grond gebleven. De mouwen opgerold. Tussen de stoelen gaan zitten. In de handen gespuugd. Op de tafel geslagen. Aan de gemeen-

noemen, is niet meer griezelig: alles, wat niet meer griezelig is, is van mij: alles, wat van mij is, is mij vertrouwd: alles, wat mij vertrouwd is, sterkt mijn zelfvertrouwen: alles, wat mij vertrouwd is, doet mij herademen: alles, wat mij vertrouwd is, is ordentelijk: alles, wat ordentelijk is, is mooi: alles, wat mooi is, doet mij ogen goed: alles, wat mijn ogen goed doet, doet mij goed: alles, wat mij goed doet, brengt mij tot bedaren: alles, wat mij goed doet, maakt mij goed: alles, wat mij goed maakt, maakt mij goed voor iets.

Alles, wat in orde is, is in orde, omdat ik bij mezelf zeg, dat het in orde is, zoals alles, wat op de grond ligt, een dode vlieg is, omdat ik bij mezelf zeg, dat alles, wat op de grond ligt, alleen een dode vlieg is, zoals alles, wat op de grond ligt, daar maar tijdelijk ligt, omdat ik bij mezelf zeg, dat het er maar tijdelijk ligt, zoals alles, wat ligt,

schappelijke tafel gaan zitten. Op de tafel geslagen. In de nesten gewerkt. De deur dicht geslagen. De mouwen opgerold. Op de stoelen geslagen. Beurs geslagen. Op de tafel geslagen. Hard gebleven. In de nesten gewerkt. Tegen de grond geslagen. Het voorstel afgeslagen. De vuisten opgeheven. Beurs geslagen. Op de maag geslagen. Met wortel en tak uitgeroeid. De bodem ingeslagen. Voor de voeten gespuwd. Tussen de wenkbrauwen geslagen. Porselein kort en klein geslagen. In de vernieling geslagen. De tafel aan stukken geslagen. In de maag geslagen. De gemeenschappelijke tafel aan diggels geslagen. De coulissen kort en klein geslagen. De deur aan splinters geslagen. De ordeverstoorder neergeslagen. Hard gebleven. Vooroordelen aan scherven geslagen.

opstaat, omdat ik bij mezelf zeg, dat het opstaat, zoals alles, wat ik zeg, in orde is, omdat ik bij mezelf zeg, dat alles, wat ik bij mezelf zeg, in orde is.

4.

Elke zin helpt je verder: je komt, met een zin, over elk ding heen: een zin helpt je, over het ding heen te komen, als je er niet wérkelijk overheen kunt komen, zodat je er wérkelijk overheen komt: een zin helpt je, over elke andere zin heen te komen, doordat je hem in de plaats van die andere zin kunt zetten: de deur heeft twee kanten: de waarheid heeft twee kanten: had de deur drie kanten, dan had de waarheid drie kanten: de deur heeft vele kanten: de waarheid heeft vele kanten: de deur: de waarheid: zonder deur geen waarheid. Je zet de voeten voor de stoel: je zet de gedachte uit je hoofd: zou je je voeten niet voor de stoel kunnen zetten, zou je de gedachte niet uit je hoofd kunnen zetten. Je maakt je woorden af: je maakt je gedachten af: zou je je woorden niet af kunnen maken, zou je de zin niet kunnen zeggen: ik maak mijn gedachte af. Je kijkt na: je denkt na: zou je niet na kunnen denken, zou je niet de zin kunnen zeggen: ik denk na: zou je niet na kunnen kijken, zou je niet na kunnen denken:

1.

De pupil is rond de angst is rond
 was de pupil voorbij was de
 angst voorbij maar de pupil is er
 en de angst is er was de pupil
 niet echt dan kon ik niet zeggen
 de angst is echt was de pupil
 niet toegestaan was de angst
 niet toegestaan geen angst
 zonder pupil was de pupil niet
 gematigd dan kon ik niet zeggen
 de angst ontstaat niet bij
 kamertemperatuur de angst is
 minder echt dan toegestaan de
 angst druipt en is handwarm
 daarentegen

Een dikke man is levensecht het
 angstzweet is alledaags was een
 dikke man niet levensecht en
 was zijn angstzweet niet
 alledaags dan kon een dikke man
 niet in angst zitten en kon een
 dikke man niet op zijn buik
 liggen dan kon ik niet zeggen hij
 staat niet op en hij kan niet
 zingen

5.

Je staat. De tafel staat. De tafel
 staat niet, hij is neergezet. Je
 ligt. De dode ligt. De dode ligt
 niet, hij is neergelegd. Zou je
 niet kunnen staan en zou je niet
 kunnen liggen, dan zou je niet
 kunnen zeggen: de tafel staat,
 en de dode ligt: zou je niet
 kunnen liggen en staan, dan zou
 je niet kunnen zeggen: ik kan
niet liggen en *niet* staan;

5.

De kamer is klein, *maar* van mij.
 Het krukje is laag, *maar*
 gemakkelijk. Her oordeel is hard,
maar rechtvaardig. De rijke is
 rijk, *maar* vriendelijk. De arme is
 arm, *maar* gelukkig. De oude is
 oud, *maar* kras. De beroemde is
 beroemd, *maar* bescheiden. De
 gek is gek, *maar* ongevaarlijk. De
 misdadiger is uitschot, *maar*
ondanks alles een mens. De
 invalide is beklagenswaardig,

2.

De sneeuw treft echter matig. De vlieg loopt over het water *maar* bezadigd. De soldaat kruipt door de modder *maar* tevreden. De zweep knalt op de rug, *maar* van haar grenzen bewust. De paardegek rent in de val, *maar* met de wereld verzoend. De veroordeeld springt een gat in de lucht, *maar* deskundig. De fabriekspoort knarst, *maar* dat gaat over.

3.

De zonnebloemen zijn niet alleen rijk aan pitten, *maar* ook zomer en winter. De zithoekjes sprin-

maar ook een mens. De vreemdeling is anders, *maar dat hindert niets*:

4.

De ring is *zowel* een sieraad *alsook* een waardevol voorwerp. De gemeenschap is *niet alleen* een last, *maar ook* een lust. De oorlog is *weliswaar* een ramp, *maar* soms onvermijdelijk. De toekomst ligt *zowel* in het duister *alsook* is zij aan de doorzetter. Het spelen is *niet alleen* een tijdverdrijf, *maar* het bereidt *ook* voor op de werkelijkheid. De dwang is *weliswaar* dubieus, *maar* hij kan nuttig zijn. Een harde jeugd is *weliswaar* onbillijk, *maar* ze maakt hard. Honger is *weliswaar* erg, *maar* er zijn ergere dingen. Slaag is *weliswaar* verwerpelijk, *maar* je moet *ook* de positieve kanten zien:

gen weliswaar in het oog, *maar* tot versmachten zijn ze niet alleen als het ware geschapen, *maar* brengen ook bij daglicht bekeken een bespiegelende levensavond door. De beste oplossingen zijn niet alleen niet waar dat er naar gestreefd wordt eten daarentegen uit mijn hand zullen echter ook elke inmenging kordaat en nadrukkelijk afwijzen.

7.

Hoe meer hout op het dak, des te meer schimmel in de bakoven. Hoe meer steden met ondergrondse schuilkelders, des te meer beweging in de bergen kolen. Hoe schitterender de waslijnen, des te meer gehangen op het gebied van de handel. Hoe nadrukkelijker de behoefte aan gezond verstand in de bergen, des te innemender de wolfswetten van de vrije natuur.

5.

Hoe liefdevoller de tafel gedekt is, *des* te liever kom je thuis. *Hoe* groter het plaatsgebrek, *des* te gevaarlijker de gedachten. *Hoe* plezieriger je werkt, *des* te eerder vind je de weg tot jezelf. *Hoe* zekerder je optreden, *des* te makkelijker je opklimmen. *Hoe* groter het wederzijds vertrouwen, *des* te dragelijker het samenleven. *Hoe* vochtiger de hand, *des* te onzekerder de gehele mens. *Hoe* schoner het huis, *des* te schoner de bewoner. *Hoe* meer naar het zuiden, *des* te luier de mensen:

7.

Het is *vanzelfsprekend, dat* de meelzaak de rat doorslaat. Het is *vanzelfsprekend, dat* het hete brood de kinderen te vroeg op de wereld doet komen. Het is *vanzelfsprekend, dat* weggegooide lucifers een uiting van vertrouwen inleiden.

5.

Het is *vanzelfsprekend, dat* een grote vaas op de grond staat, zoals het *vanzelfsprekend is, dat* een kleine vaas op een krukje staat, terwijl het *vanzelfsprekend is, dat* een nog kleinere vaas op de stoel staat, zoals het *vanzelfsprekend is, dat* een nog kleinere vaas op de tafel staat, terwijl het *vanzelfsprekend is, dat* hangplanten nog hoger staan. Het is *vanzelfsprekend, dat* de welstand door de prestaties bepaald wordt. Het is *vanzelfsprekend, dat* er voor een vertwijfeling hier geen plaats is.

1.

Élk voorwerp levert je iets nieuws op. Niemand staat er buiten. Élke dag gaat de zon op. Niemand is onvervangbaar. Élke opbouw betekent vrede. Niemand is een eiland. Élk ijverig mens is overal graag gezien. Niemand kan zich aan zijn taak onttrekken. Élke nieuwe schoen doet in het begin pijn. Niemand heeft het recht om een ander uit te buiten. Élk beleefd mens is punctueel. Niemand, die zichzelf

6.

Elke gespleten strohalm is een strembiljet voor de progressieve krachten. *Geen* jaarmarkt betekent zekerheid voor allen. *Elke* druipende kraam is een voorbeeld voor een gezond leven. *Geen* verstandige arm steekt een vinger uit naar het brandende warenhuis. *Elke* boor, die op een lijk stuit, komt overeen met een machinegeweer, dat per minuut zesduizend schoten kan afvuren.

Een kat is *geen* verderkomen. Een steen is *geen* volledig gedekte behoefte. Een stroman is *geen* dodencijfer. Wegrennen is *geen* rechtsgelijkheid. Een draad over de weg spannen is *geen* blijvende waarde.

1.

De hond *blaft*. De sergeant *blaft*.

respecteert, laat anderen voor zich werken. *Élk* verstandig mens let bij elke stap op de algemene toestand. *Niemand* wijst met zijn vinger naar anderen. *Elk* mens verdient achting, *ook* een werkster:

7.

Armoede is *geen* schande. Oorlog is *geen* spel. Een staat is *geen* roversbende. Een huis is *geen* toevluchtsoord. Werk is *geen* honing likken. Vrijheid is *geen* vrijbrief. Zwijgen is *geen* verontschuldiging. Een gesprek is *geen* verhoor.

5.

De rat *knaagt*. Het geweten *knaagt*. Zou de rat niet kunnen knagen, zou je niet kunnen zeggen: het geweten *knaagt*:

3.

Het water *stijgt*. De koorts *stijgt*. Zou het water niet kunnen stijgen, zou de koorts niet kunnen stijgen.

De trein *komt* aan. De klap *komt* aan.

De bezoeker *vertrekt*. Het gezicht *vertrekt*.

De getuige *zweert*. De wond *zweert*.

De pennen *krassen*. De raven *krassen*.

1. + 2. + 3. + 4. + 5. + 6. + 7.
 7. De deur *springt* open. De huid *springt* open. 5. De lucifer *brandt*. De wond *brandt*. 6. Het gras *beeft*. De vrezende *beeft*. 4. De oorvijs *kletst*. Het voorwerp *kletst*. 3. De kraan *lekt*, De kaars *lekt*. 5. De zaak *krijst*. De gefolterde *krijst*. 1. De vogel *fluit*. De politieagent *fluit*. 2. Het gesprek *stokt*. De adem *stokt*.

6.
 De vlo *springt*. De bank *springt*. Zonder de vlo zou de bank niet kunnen springen.

4.
 De ballon *stijgt* op. Het gejuich *stijgt* op. Zonder ballon zou het gejuich niet op kunnen stijgen.

3.
 Het hart *klopt*. De rekening *klopt*. Zonder het hart zou de rekening niet kunnen kloppen.

2.
 Het bloed *schreit* ten hemel. Het onrecht *schreit* ten hemel. Zonder het bloed zou het onrecht niet ten hemel kunnen schreien.

4.
 Het is niet waar, dat de situatie is zoals ze wordt weergegeven; waar is veel meer dat de situatie anders is dan ze wordt weergegeven. Het is onwaar, dat

5.
Het is onwaar, dat de weergave van de situatie de enig mogelijke weergave van de situatie is: waar is veel meer, dat er integendeel nog andere weergaven van de situatie mogelijk zijn.

de weergave van de situatie de enig mogelijke weergave van de situatie is: waar is veel meer, dat er integendeel nog andere weergaven van de situatie mogelijk zijn. Het komt niet met de feiten overeen de situatie hoe dan ook weer te geven; het komt veel meer met de situatie overeen deze in het geheel niet weer te geven. Dat de situatie overeenkomt met de feiten, is onwaar.

7.
Ik stel *me* gerust.
Ik schreeuwde *nog*.

Ik was er *al*.

Ik ben *nog* blijven staan.

Ik was *al* wakker.

Ik trappelde *al*.

Ik fluisterde *al*.

3.
Jij bukt *je*; iemand ziet *je*; jij verheft *je*; jij ziet *je*. Jij roert *je*; iemand herinnert *je*; jij verplaatst *je*; jij herinnert *je*. Jij hoedt *je*; iemand kalmeert *je*; iemand verklaart *je*; jij haast *je*; jij verklaart *je*; jij verontrust *je*:

4.
Je balde *al* je vuist.

2.
Je had *nog* adem gehaald.

4.
De stoel staat *nog* op zijn plaats.

2.
Er was *nog* niets veranderd.

4.
De deur is *al* afgesloten.

2.
Sommigen sliepen *nog*.

4.
Er worden *nog* klopsignalen gehoord.

5.	Ik had <i>nog</i> niets aan.	2.	Er zijn <i>nog</i> hardleerse mensen.
	Ik ben <i>al</i> buiten.	4.	Hier en daar beweegt er <i>nog</i> een.
	Ik geloof <i>nog</i> niets.	6.	Velen leggen hun handen <i>al</i> op hun hoofd.
6.	Ik ren <i>al</i> .	2.	Sommigen ademen <i>nog</i> .
	Ik trek mijn hoofd <i>al</i> naar binnen.	4.	Iemand sprak <i>nog</i> tegen.
	Ik luister <i>al</i> .	2.	Een enkeling fluistert <i>nog</i> .
	Ik begrijp het <i>al</i> .	4.	Er vallen <i>nog</i> enkele schoten.
	Ik weet het <i>al</i> .		
		2.	jij
4.	gingen voorbij	jij	
	levend gewicht	jij	
	vrolijk en opgewekt	jij	
	bijdehand	jij	
	niets te zoeken	jij	
	een beter leven	jij	
	goed lachte	jij	
	alles beheersen	jij	
	zal overal zegevieren	jij	

daalde de moedersterfte	Jij
ging een de kop	Jij
steeds omvangrijker	Jij
vrij van	Jij
is vrede en toekomst	Jij
een relatie tot de wereld	Jij
de dingen naderbij bracht	Jij
vreedzame doeleinden	Jij
gestadig groeiend	Jij
in geval van nood naar	Jij
slechts ter bescherming	Jij
onophoudelijk	Jij
rekte me uit	Jij
trappelde	Jij
riep	Jij
was en is	Jij
herkende mij.	Jij

Je weet, wat je zegt, Je zegt,
wat je denkt. Je denkt, zoals je
voelt. Je voelt, waarom het
gaat.

1.

Je weet, waarom het gaat. Je weet, wat je wilt. Je kunt, als je wilt. Je kunt, als je maar wilt. Je kunt, als je moet.

5.

Je wilt alleen, wat iedereen wil. Je wilt, omdat je je gedreven voelt. Je voelt, dat je het kunt. Je moet, omdat je het kunt.

Zeg wat je denkt. Je kunt niet iets anders zeggen dan wat je denkt. Je kunt niet iets *zeggen* wat je niet ook *denkt*. Zeg, wat je denkt. Als je *zeggen* wilt, wat je niet *denkt*, moet je het op hetzelfde ogenblik ook beginnen te *denken*. Zeg, wat je denkt. Je *kunt* beginnen te spreken. Je *moet* beginnen te spreken. Als je begint te *spreken*, zul je beginnen te *denken*, wat je *spreekt*, ook als je wat anders *wilt denken*. Zeg, wat je denkt. Zeg, wat je niet denkt. Als je begonnen bent met *spreken*, zul je *denken*, wat je zegt. Je denkt, wat je zegt, dat wil zeggen, je *kunt* denken, wat je zegt, dat wil zeggen, het is *goed*, dat je denkt, wat je zegt, dat wil zeggen, je *moet* denken, wat je zegt, dat wil zoveel zeggen, dat je denken *mag*, wat je zegt, als ook, dat je denken *moet*, wat je zegt, omdat je niet *anders* denken mag dan dat, wat je zegt. Denk, wat je zegt:

7.

Toen ik ben, was ik. Toen ik was, ben ik. Als ik ben, zal ik zijn. Als ik zal zijn, was ik. Hoewel ik was, zal ik zijn. Hoewel ik zal zijn, ben ik.

Zo vaak ik ben, ben ik geweest.
 Zo vaak is geweest ben, was ik.
 Terwijl ik was, ben ik geweest.
 Doordat ik geweest ben, ben ik.
 Doordat ik ben, was ik geweest.
 Doordat ik geweest was, was ik.
 Zonder dat ik geweest was, zal ik zijn. Opdat ik zal zijn, was ik geweest. Opdat ik geweest was, ben ik geweest.

6.

Vóór ik geweest ben, was ik geweest. Vóór ik geweest was, ben ik.

Ik ben, zodat ik geweest zal zijn.
 Ik zal geweest zijn, zodat ik was.
 Ik was, zodra ik geweest zal zijn.
 Ik zal geweest zijn, zodra ik zal zijn. *Ik* zal zijn, terwijl *ik* geweest zal zijn. *Ik* zal geweest zijn, terwijl *ik* geweest ben. Ik ben geweest, omdat ik geweest zal zijn. Ik zal geweest zijn, omdat ik geweest was. Ik was geweest, omdat ik geweest zal zijn. Ik zal geweest zijn, omdat ik ben.

Ik ben, die ik ben.

Ik ben, die ik ben.

Ik ben, die ik ben.

5.
Waarom vliegen er allemaal van
die zwarte wormen rond?

3.
Je hebt modelzinnen, waarmee
je je overal doorheen kunt slaan:
door deze modellen toe te
passen op je zinnen, kun je alles
wat schijnbaar niet in orde is, in
orde brengen: je kunt het voor
geordend verklaren: elk
voorwerp kan dan zijn, wat jij er
van maakt: als jij het voorwerp
anders *ziet*, dan je er over
spreekt, *moet* je je vergissen: je
moet tegen je zelf zeggen, dat
je je vergist, en je *zult* het
voorwerp juist zien: *wil* je het
jezelf niet meteen zeggen, dan
is het duidelijk dat je
gedwongen wilt worden, het dus
tenslotte toch *wilt* zeggen.

2.
Je kunt leren en je nuttig
maken. Ook als er geen grenzen
zijn: je kunt er een paar trekken:
je kunt waarnemen:
gewaarworden: in alle onschuld
opmerkzaam worden: elk
voorwerp wordt een waardevol
voorwerp. Je kunt je normaal
ontwikkelen.

3.
Je kunt je met zinnen
geruststellen, je kunt *heerlijk*
rustig zijn.

2.
Je bent opengebarsten.

7.
Je wordt gevoelig voor vuil.

6.
Goed in je opnemen, dat je je beweegt.

4.
Waar je niet uitkomt, daarmee kun je *spelen*.

1.
Goed in je opnemen, dat alles vanzelf weer in orde komt:

2. bewegingen

3. pijn.

7. geluiden.

6. een toon.

4. een beeld.

1. + 2. + 3. + 4. + 5. + 6. + 7.

1. Ik ben gezond en krachtig. 2. Ik ben eerlijk en bescheiden. 3. Ik ben mij van mijn verantwoordelijkheid bewust. 4. Ik ben ijverig, terughoudend en eenvoudig. 6. Ik ben altijd vriendelijk. 7. Ik stel geen hoge eisen. 2. Ik heb een spontane en innemende natuur. 1. Ik ben bij allen geliefd. 3. Ik krijg alles voor elkaar. 6. Ik ben er voor iedereen. 4. Mijn hang naar orde en netheid geeft nooit reden tot klagen. 7. Mijn

kennis ligt boven de middelmaat. 2. Ik voer alle mij opgedragen taken tot tevredenheid uit. 4. Iedereen kan alle gewenste inlichtingen over mij verstrekken. 3. Ik ben vredelievend en van onbesproken gedrag. 5. Ik hoor niet tot diegenen, die bij elke kleinigheid moord en brand schreeuwen. 1. Ik ben rustig, plichtbewust en leergierig. 7. Ik kan warm lopen voor elke goede zaak. 2. Ik wil graag vooruitkomen. Ik wil graag leren. 4. Ik wil me graag nuttig maken. 3. Ik heb een voorstelling van lengte, breedte en hoogte. 5. Ik weet waar het op aankomt. 2. Ik behandel de dingen gevoelig. 5. Ik ben al aan alles gewend. 3. Het gaat beer met me. 1. Het gaat goed met me. 4. Ik ben bereid te sterven. 1. Mijn hoofd is helder geworden. 7. Ik kan eindelijk alleen worden gelaten. 1. Ik wil me graag van mijn beste kant laten zien. 7. Ik beschuldig niemand. 1. Ik lach veel. 2. Ik kan op alles rijmen. 3. Ik heb geen bijzondere kenmerken. 4. Als ik lach, kun je mijn bovenste tandvlees niet zien. 5. Ik heb geen litteken onder mijn linker oog en geen moedervlek achter mijn rechter oor. 7. Ik ben niet staatgevaarlijk. 1. Ik wil graag een lid van de maatschappij zijn. 7. Ik wil graag meewerken. 1. Ik ben trots op wat er bereikt is. 7. Ik heb voor noodgevallen iets achter de hand. 2. Ik mag getuigen. 3. Voor mij ligt een nieuw tijdperk. Dit is mijn rechterhand, dit is mijn linker hand. Ik kan me in geval van nood in de meubels verstoppen. 5. Het is altijd mijn innigste wens geweest, *erbij te horen*.

5. Leek het me vroeger, alsof ik er helemaal niet was, nu ben ik er bijna te veel, en de dingen, waarvan er vroeger teveel waren, zijn bijna te weinig geworden.

Vroeger met zinnen geplaagd
 kan ik nu van zinnen niet genoeg krijgen
 vroeger door de woorden belaagd
 loop ik nu letters aan elkaar te rijgen.

4.

Praatte ik vroeger alleen maar, als mij iets gevraagd werd, nu praat ik helemaal vanzelf, maar nu kan ik wachten met praten, tot mij iets gevraagd wordt.

4.

Vroeger was elke verstandige zin maar gepraat
en elke verstandige ordening gehaat
maar heel handig
ben ik voortaan verstandig.

Vroeger gooide ik een stoel om, dan een tweede, elke dag:
nu er rondom mij orde heerst, verandert mijn gedrag.

1.

Ik ben stil
ik zou nu graag
geen ander meer zijn
niets meer jaagt
mij tegen mij op.
Elk voorwerp
is voor mij toegankelijk
geworden
en ik
ben voor elk voorwerp
ontvankelijk
geworden.
Ik weet nu, wat ik wil:
ik wil
stil
zijn
en elk voorwerp
dat ik griezelig vind
noem ik mijn
zodat het ophoudt
griezelig te zijn.

2.
Reeds lang
op de wereld
begreep ik niets
ik verbaasde me
over wat normaal
was en vond alles wat haal-
en onhaal-
baar was belachelijk
elk voorwerp maakte me bang
voor mij was de wereld totaal
vergald
ik wilde noch ikzelf
noch iemand anders zijn
mijn eigen hand
was mij onbekend
mijn eigen benen
2. + 6. KOOR
waren gewend
alleen te lopen
ik sliep
diep
met open
ogen:
2. + 6. + 3. KOOR
ik had geen benul
als ws ik bezopen
en wou
hoewel ik moest en zou
nergens voor deugen
2. + 6. + 3. + 4. KOOR
en mijn hoofd niet buigen
bij elk aanschouwen raakte
ik buiten zinnen
bij elk geluid
kwam ik bedrogen
uit
2. + 6. + 3. + 4. + 1. KOOR
elke nieuwe stap
veroorzaakte
een walging en een zuigen
van binnen

2. + 6. + 3. + 4. + 1. + 7. KOOR

ik kwam niet mee

ik zelf versperde

me

het uitzicht

geen licht

ging me op

al die zinnen

2. + 6. + 3. + 4. + 1. + 7. + 5. KOOR

brachten me niet op het idee

ze slaan op mij

ik merkte niet wat om mij heen

gebeurde en gebeuren kon

voor ik begon

op de wereld te komen.

2. + 5

2. Het erbarmelijke

lawaai en gekijf

buiten

hield ik voor een stuitend

gestommel *binnen* in mijn darmen:

ik moest er onder lijden

dat ik niets onderscheiden kon:

zes was niet meer

dan vijf

en zat ik heerlijk in de zon

dan regende het

terwijl ik

als de zon heel heet was

of ik door het hardlopen bezweet was

tegen het zweet mijn paraplu opstak

ik kon niets uit elkaar houden

niet de hitte van de koude

niet het witte van het zwarte

5. niet het nieuwe van het oude

niet gisteren van vandaag

niet mensen van dingen

niet bidden van lasteren

niet strelen van trappen

elke ruimte

leek
me vlak
en wat bleek
als 's ochtends mijn ogen open gingen
vielen al die vlakke dingen
over mij heen als een droombeeld:
zij probeerden mij te dwingen
al dat onbekende ondervroeg
me als het ware
en het ononderscheidbare verwarde mijn handen
en maakte me woest
zodat ik in de dingen
verstrikt raakte
wel verdwalen moest
en ze
om een uitweg te vinden
kapot maakte.

4. + 3.
4. Ik jok
als ik zeg
dat ik op de klok
af ter wereld kwam
maar omdat
de pijnen
bij het vallen
me hielpen
een keg
tussen mij en de dingen
te dringen
en mijn lallen
eindelijk te doen verdwijnen
zo heeft het pijn doen mij het verwarren

tenslotte afgeleerd.
 3. Ik leerde alles wat leeg was
 met woorden te vullen
 ik leerde wat deeg was
 en alles wat om eten schooit
 met zinnen te stillen
 geen lege pan
 die mij nog in paniek kan brengen
 kan
 alles is mij ter wille
 nooit
 meer
 huiver ik
 voor een lege kast
 voor lege kisten
 lege
 kamers
 ik aarzel niet
 om naar buiten te gaan
 voor elke scheur
 in de muur heb

ik zinnen
 als lis-
 ten
 die me helpen
 de toestand niet te verergeren:

7. + 1.
 7. Iedereen moet vrij zijn
 iedereen moet er bij zijn
 iedereen moet weten wat hij
 wil
 niemand mag de dril
 achterwege
 laten
 niemand mag 's morgens zich-
 zelf haten

1. iedereen moet zijn leven leven
iedereen moet het zijne geven
iedereen moet zijn doel bereiken
niemand mag over lijken
gaan
niemand mag terzijde staan
iedereen moet iedereen in de ogen kijken
kunnen
iedereen moet iedereen het zijne gunnen

4.
iedereen moet zijn man
staan
iedereen moet de dingen
tot op de bodem gaan
iedereen moet de ander
als superieur beschouwen
niemand mag de ander
stomweg blind vertrouwen
iedereen moet bij de ander
ook op de goede kanten acht
slaan
niemand mag zonder meer
luchtkastelen bouwen
iedereen moet zich laten
leiden
niemand mag over de anderen
leugens
laten
verspreiden

5.
iedereen moet aan zichzelf werken
Niemand mag met geweld de ander
beperken
iedereen moet ook voor de anderen
zorgen

iedereen moet aan morgen
denken
iedereen moet zich geborgen
voelen

6. + 1. + 7.

6. Iedereen moet voor het eten
zijn handen wassen
iedereen moet zich aanpassen
en in de gevangenis zijn zakken
leggen
1. Iedereen moet voor zijn eigen
deur
de stoep aanvegen
iedereen moet gekamd aan tafel
verschijnen
en weten
dat hij met kleine
hapjes
moet eten
niemand mag met grapjes
het aanzien dat anderen hadden
kraken
7. Niemand mag de toiletten bekladden
iedereen moet mee-aanpakken
niemand mag de ander
aan het lachen maken
door hem met zijn allen
bij de begrafenis
een poets te bakken
niemand mag de ander
het leven vergallen
iedereen moet de ander groeten
en boeten
voor de zonden die gedaan zijn
niemand mag in een schone
handdoek

zijn neus snuiten
iedereen moet met iedereen
begaan zijn
niemand mag zich te buiten
gaan en het wetboek
aan snippers scheuren
iedereen moet iedereen gehoor
schenken
iedereen moet zich in iedereen
kunnen indenken
iedereen moet iedereen zijn
naam noemen

3.
Niemand mag met zijn tanden
op zijn vork bijten
niemand mag aan tafel praten
over aanranden
niemand mag in een dienstauto
particulieren vervoeren
iedereen moet voor iedereen
zich
behulpzaam tonen
niemand mag bij anderen zich
voor een ander verslijten
niemand mag klandestien
wonen
iedereen moet vanwege het
dragen
zware dingen pas op de terug
weg kopen
niemand mag zomaar iemand
om zijn dikke lippen plagen
niemand mag zomaar iemand
op de schouders tikken
niemand mag zomaar iemand
een mes

tussen zijn ribben steken
iedereen moet een agent op
straat
met meneer de agent aanspre-
ken

6.
Geen meubelstuk mag stof
vangen
geen hongerlijder mag vol
verlangen
naar brood kijken
geen bonestaak
mag zo hoog als de hoogspan-
ningsdraden reiken
geen minderjarige mag op
straat rondhangen
elke vlag die in de verkeerde
richting waait
moet men strijken
elke zedelijkheid moet vooral
bij het werk blijken
elk dier dat hetzelfde blijft moet
voor het dier dat vervelt
wijken
elk woord dat niets goeds voorspelt
moet men vervangen

3.
Gen gesnoept onder de mis
geen vis
met een mes
geen proces
zonder verdachten
geen lepel zijdelings naar de
mond
geen wond-
pleister op de moede ogen

geen agenten uitgefloten
elke vlegel opgesloten:
de doodsstrijd verzachten

5.
Geen gebrek bij echte
gekken
elke ware beurs
om te spekken
elke stipte trein
om op tijd te verschijnen
elk werkelijk mens
met zichzelf in het reine
elke waarlijk gezonde vrucht
om te wekken
alles wat niet wezenlijk is
kan verrekken

4.
Wat heb
ik toch
daarnet
gezegd?
Wist ik nou maar,
wat het is,
wat ik daarnet
gezegd heb!
Als ik nou maar wist
wat ik daarnet
gezegd heb!
Wat is dat
wat ik daarnet
gezegd heb!
Wat heb
ik
eigenlijk
daarnet
gezegd?

Waar had
 ik het
 toch
 daarnet nog
 over?
 Als ik nou maar wist
 waarover ik
 daarnet
 gesproken heb!
 Wat
 was dat
 eigenlijk
 waarover ik
 toch
 daarnet nog
 gesproken heb?

4.
 Elke zin
 is kattengespin
 elke zin is katten-
 gespin
 elke zin is kattengespin

2.
 Ik ben trots geweest op de eerste stap, die ik gezet heb, maar voor de tweede heb ik me geschaamd; zo ben ik ook trots geweest op de eerste hand, die ik aan mij ontdekt heb, maar voor de tweede heb ik me geschaamd; ik heb me voor alles, wat zich herhaalde, geschaamd; maar voor de *eerste* zin, die ik gesproken heb, heb ik me al geschaamd, terwijl ik me voor de *tweede* al niet meer schaamde en me aan de volgende al gauw gewend heb. Ik ben trots op de tweede zin geweest.

1. + 2. + 3. + 4. + 5. + 6. + 7. GITAREN

4.
 Vroeger wilde ik met de eerste zin slechts klanken voortbrengen, 6. terwijl ik me met de volgende zin al wilde laten gelden, 5. terwijl ik met de volgende zin al wilde *spreken*, 3. terwijl ik met de volgende zin al wilde *horen spreken*, 2. terwijl ik met de volgende zin al wilde dat

anderen mij hoorden spreken, 7. terwijl ik met de volgende zin al wilde, dat de anderen hoorden, *wat* ik zei, 1. terwijl ik ook de volgende zin al wilde, dat anderen niet gehoord werden, die ook een zin zeiden, en pas de voorlaatste zin van het verhaal gebruikte om te *vragen*, en pas met de laatste zin van het verhaal begon te vragen, wat de *anderen* dan gezegd hadden, die niet gehoord werden, terwijl ik mijn zin sprak.

7.

Ik heb de sneeuw gezien en de sneeuw gepakt. Toen heb ik de zin gezegd: ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is, waarmee ik wilde uitdrukken waarom de sneeuw nou in mijn hand beet. Op een keer werd ik in het donker wakker en zag niets. Toen heb ik gezegd: ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is, waarmee ik wilde uitdrukken, ten eerste, waarom de hele ruimte nou weggevaagd was, vervolgens, omdat ik mezelf niet zag, waarom men mij nou van alles, wat bij me hoorde, had *gescheiden*, waarop ik, omdat ik niemand, namelijk mezelf, had horen spreken, weer zei: ik zou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is? – waarmee ik wilde uitdrukken dat ik graag had geweten, wie met zijn praten ook nog de spot met mij dreef. Toen keek ik op een keer naar buiten, waar alles heel groen schitterde, en ik zei tot het buiten: ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is? – en met deze zin wilde ik het buiten vragen, waarom nou mijn voeten zo'n pijn deden. Ik zag ook een gordijn dat zich bewoog. Toen zei ik, maar niet tot het gordijn: ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is, en daarmee wilde ik zeggen, maar niet tot het gordijn, ik weet niet tot wie, waarom alle tafelladen open waren en waarom mijn jas steeds tussen de deur bleef zitten. Ik hoorde ook iemand trappen lopen, wat kraakte, en ik zei toen tot het kraken, dat ik net zo wou worden als vroeger een ander geweest is, waarmee ik wilde uitdrukken, wanneer nou eindelijk mijn hoofd lichter zou worden. Ook liet ik een keer een bord vallen, dat echter niet brak, waarop ik uitriep: ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is, waarmee ik bedoelde, dat ik voor niets ter wereld bang was, waarop ik weer zei: ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is, waarmee ik begrijpelijk wilde maken, dat er toch iets was, wat me angst kon aanjagen, en wel een gebroken ijspegel; en toen voelde ik op een keer geen pijn meer, en ik riep: ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is, waarmee ik iedereen wilde zeggen, dat ik eindelijk geen pijn meer

voelde, maar toen voelde ik weer pijn en ik fluisterde iedereen in het oor: ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is, waarmee ik iedereen wilde toeroepen, dat ik in tegendeel geen pijn meer voelde en dat het me uitstekend ging, waarmee ik begon te *liegen*; en tenslotte zei ik tot mezelf: ik wou graag net zo worden als vroeger een ander geweest is, en wilde daarmee weten, wat nou die zin, die ik tot mezelf zei, eigenlijk *betekende*.

4.

Omdat de sneeuw wit geweest was en omdat de sneeuw het eerste wit geweest was, dat ik had gezien, heb ik alles, wat wit was, sneeuw genoemd. Ik kreeg ook een zakdoek overhandigd, die wit was, maar ik dacht, dat hij mij zou bijten, omdat de witte sneeuw mij in mijn hand beet, toen ik die pakte, en nam de zakdoek niet aan en toen ik het woord sneeuw kende, noemde ik de witte zakdoek sneeuw: maar zag ik later, toen ik ook het woord zakdoek kende, een witte zakdoek, dan *dacht* ik nog altijd, ook al *zei* ik het woord zakdoek, het woord sneeuw waardoor ik eigenlijk pas echt begonnen ben me dingen te *herinneren*. Een bruine of grijze zakdoek was geen sneeuw. Zo ook was bruine of grijze sneeuw geen *sneeuw*, maar het *eerste* bruin of grijs, dat ik gezien had, bijvoorbeeld een drol of een pullover. Maar een witte muur was sneeuw, en zo ook was, als ik lang in de zon had gekeken, omdat ik dan alleen maar wit zag, bijna *alles* sneeuw. Tenslotte gebruikte ik het woord sneeuw uit nieuwsgierigheid zelfs voor iets wat niet wit was, om te zien, of het dan sneeuw werd, doordat ik het *woord* sneeuw zei en ook al *zei* ik het woord sneeuw niet, dan *dacht* ik het of herinnerde me tenminste bij alles wat ik zag zo niet de sneeuw dan toch het woord sneeuw. Zelfs als ik probeerde te slapen of als ik op een holle weg liep of als ik in het donker rende, zei ik steeds maar weer het woord sneeuw. Maar tenslotte kwam het zover dat ik niet alleen woorden en zinnen over de sneeuw niet meer geloofde, maar ook de sneeuw zelf, als zij lag of viel, niet meer geloofde in haar noch voor werkelijk, noch voor mogelijk hield, alleen omdat ik het woord sneeuw niet meer geloofde.

2.

Het landschap was vroeger een bont beschilderd vensterluik. Toen ik eenmaal de *schaduw* van een stoel op de vloer had gezien, noemde ik vanaf dat moment een *omgevallen* stoel op de vloer altijd schaduw van de stoel. Elke beweging was een *rennen*, omdat ik destijds voor alles wilde *rennen* en *wegrennen*; ook het zwemmen in het water was een

rennen. Het springen was een *rennen* in de verkeerde richting. Ook het vallen was een *rennen*. Elke *vloeistof*, ook als ze niet in beweging was, was een *potentieel rennen*. Als ik bang was, *renden* de dingen in volle vaart. Maar nacht worden was destijds bewusteloos worden.

1.

Als ik niet wist waarheen, werd mij uitgelegd, dat ik, als ik niet wist waarheen, bang was, waardoor ik leerde vrezen; en als ik rood zag, werd mij uitgelegd, dat ik kwaad was; maar als ik me verstoppen wilde, schaamde ik me; en als ik in de lucht sprong, was ik uitgelaten; maar als ik zowat uit mijn vel sprong, had ik een geheim of was ergens trots op en als ik bijna verging, had ik medelijden; maar als ik voor- noch achteruit kon, was ik vertwijfeld; en als mijn hoofd omliep, was ik verward; maar als mijn adem stokte, schrok ik; en als ik lijkkleek in mijn gezicht was, was ik bang voor de dood; maar als ik in mijn handen wreef, was ik tevreden; en als ik stotterde, werd mij uitgelegd, dat ik, als ik stotterde, gelukkig was; als ik stotterde, was ik gelukkig.

Nadat ik het woord *ik* had leren zeggen, heeft men mij een tijdlang mij met het woord *ik* moeten aanspreken, omdat ik niet wist, dat met het woord *jij* ik bedoeld was, daar ik toch *ik* heette; en ook, toen ik het woord *jij* allang begreep, deed ik een tijdlang alsof ik niet wist wie er bedoeld werd, omdat ik het leuk vond, niets te begrijpen; zo vond ik het dan ook leuk, me *telkens* te melden, als het woord *jij* viel.

7.

Als ik een woord niet begreep, verdubbelde ik het en verdubbelde het nog een keer, opdat het me niet meer lastig viel. Ik zei: oorlog, oorlog; flarden, flarden. Ik zei: oorlog, oorlog, oorlog, oorlog; flarden, flarden, flarden, flarden. Zo raakte ik aan de woorden gewend.

6.

Ik heb aanvankelijk *een* persoon gezien. Later, toen ik deze *ene* persoon al had gezien, heb ik nog *meerdere* personen gezien. Daar heb ik me niet weinig over verbaasd.

3.

Ik heb iets zien *blinken*. Omdat het zo *blonk*, wilde ik het *hebben*. Ik wilde alles *hebben*, wat *blonk*. Later wilde ik ook hebben, wat *niet* blonk.

1.

Ik heb gezien, dat iemand iets *hád*. Ik wilde ook *zó* iets hebben. Later wilde ik ook *íets* hebben

2.

Als ik wakker geworden was, heb ik gegeten. Daarna ging ik spelen en ook spreken tot ik weer ingeslapen en weer wakker geworden was.

7.

Op een keer stak ik mijn handen in mijn zakken en kon ze er toen niet meer uitkrijgen.

4.

Op een keer leek me elk voorwerp een bewijsstuk ergens voor, maar waarvoor?

2.

Op een keer kon ik niet slikken.

1.

Op een keer kon ik niet niesen.

6.

Op keer kon ik niet gapen.

4.

Op een keer – de anderen achtervolgen... ik haalde... niemand overwonnen...de dingen waren... ik joeg... niemand streelde... de anderen bestormden...: de dingen hadden... niemand stoof... ik stootte... de anderen toonden... de dingen werden... ik rukte... de anderen scheurden... niemand boog... de dingen zijn... de dingen hebben... de anderen wrijven... niemand slaat... ik sleep... de dingen worden... niemand wurgt... de anderen krijgen... – heb ik een zin niet helemaal kunnen uitspreken.

Op een keer heb ik me me... op een keer hemme me me... op een keer hemme me mè... op een keer heme mè mè... op mee keem mème m : m m : m... – op een keer heb ik me versproken, en iedereen heeft elkaar aangekeken.

5.

Op een keer heb ik als enige gelachen.

3.

Op een keer ben ik op een vlieg gaan zitten.

6.

Op een keer hoorde ik overal moordenaar! schreeuwen, maar toen ik ging kijken, vond ik alleen maar een gepelde tomaat in de vuilnisbak.

2.

En toen in *een* keer heb ik me van het interieur onderscheiden.

1.

Met mijn eerste zin al ben ik er in gelopen.

3. STOP GITAREN

Ik kan me verstaanbaar maken. Ik denk dat ik lang geslapen moet hebben, omdat ik nu wakker ben. Ik loop naar de tafel en gebruik de tafel maar ziedaar – de tafel blijft na het gebruik bestaan. Ik kan me vertonen, omdat ik weet, waar mijn plaats is. Ik kan niet met droge handen inslapen, maar als ik in mijn handen spuug, worden ze nog droger. Doordat ik zeg: de stoel kan geen kwaad, is het met het geen-kwaad-kunnen-van-de-stoel ook al gedaan. Ik voel me op mijn gemak, als de deur, nadat hij al een tijd open heeft gestaan, eindelijk gesloten wordt. Ik weet waar alles hoort. Ik heb het gevoel voor verhoudingen. Ik steek niets in mijn mond. Ik kan tot drie lachen. Ik ben nuttig. Ik hoor op grote afstand hout vergaan. Ik neem niets meer woordelijk. Ik kan het wakker worden maar niet afwachten, terwijl ik vroeger het inslapen niet kon afwachten. Ik ben tot spreken gebracht. Ik ben in de werkelijkheid geplaatst. – Horen jullie het? Horen jullie? Pst.

5.

Ik hoorde pennen op het papier *gezellig* krassen, waarmee ik wil uitdrukken dat ik de raven *niet* gezellig hoor krassen. De stoel staat *hier*, de tafel staat *daar*, waarmee ik wil uitdrukken, dat ik een verhaal vertel. Ik zou niet graag ouder willen zijn, maar ik zou graag willen dat er nu al heel veel tijd verstreken was, waarmee ik wil uitdrukken dat een zin een monster is, waarmee ik wil uitdrukken, dat praten tijdelijk kan helpen, waarmee ik wil uitdrukken, dat elk voorwerp irriterend wordt, als ik schrik. Ik zeg: ik kan me voorstellen nu overal te zijn, alleen ik kan me niet voorstellen er *werkelijk* te zijn, waarmee ik wil zeggen, dat de deurklinken léeg zijn. Ik kan zeggen: de lucht *hapt toe*, of: de ruimte *knarst*, of: het gordijn *rínkelt*, waarmee ik wil uitdrukken dat ik niet weet, waar ik mijn hand heen moet doen of mijn hand moet *laten* terwijl ik, als ik zeg, dat ik niet weet, waar ik mijn hand moet laten, wil uitdrukken, dat alle deuren me alleen maar aan lokken op

voorwaarde, dat je ze *open* kunt doen, welke zin ik graag in die zin zou willen toepassen, dat mijn haren in de tafel gekomen zijn *als in een machine* en dat ik gescalpeerd ben: letterlijk: bij elke nieuwe zin word ik misselijk: figuurlijk: ik ben in de war gebracht: men heeft mij in de hand: ik kijk naar de andere kant: er heerst een onbloedige stilte: ik raak mezelf niet meer kwijt: ik hang mijn hoed aan een vleeshaak: elk krukje helpt bij het sterven: het interieur is waterdicht: de meubelen zijn zoals ze moeten zijn: niets is open: de pijn wordt afzienbaar: de tijd moet ophouden: de gedachten worden heel klein: ik heb *mezelf nog meegemaakt*: ik heb me nooit gezien: ik bied geen noemenswaardige tegenstand: mijn schoenen zitten als gegoten: ik kom niet met de schrik vrij: de huid laat los: de voet slaapt zich dood: kaarsen en zinzuigers: koude en muggen: paarden en etter: pijp en ratten: alen en oliebollen: geiten en apen: geiten en apen: geiten en apen: geiten en apen:

geiten en apen

geiten en apen

geiten en apen

geiten en apen

geiten en apen

